

ЧИННИКИ УСПІШНОСТІ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ СІЛЬСЬКОГО ГОЛОВИ

У статті розглядається поняття публічного виступу, важливість підготовки до публічного виступу та подолання страху публічного виступу для сільського голови, також висвітлюються організаційно розпорядчі функції сільського голови.

Ключові слова: публічний виступ, підготовка до публічного виступу, страх публічного виступу, подолання страху публічного виступу, організаційно – розпорядчі функції сільського голови.

В статье рассматривается понятие публичного выступления, важность подготовки к публичному выступлению и преодоление страха публичного выступления для сельского головы, также освещаются организационно распорядительные функции сельского головы.

Ключевые слова: Публичное выступление, подготовка к публичному выступлению, страх публичного выступления, преодоление страха публичного выступления, организационно – распорядительные функции сельского головы.

The article discusses the concept of public speaking, the importance of preparation for public speaking and overcoming the fear of public speaking for rural head, also highlights the organizational and administrative functions of the head of the rural.

Key words: public speaking, preparation for public speaking, fear of public speaking, overcoming fear of public speaking, organizational – administrative functions of the head of the rural.

Постановка проблеми. Вміння публічно виступати потрібні у різних професійних ситуаціях і можуть суттєво вплинути на різні сфери діяльності людини. Особливо важливим публічний виступ постає в управлінській діяльності. Ефективність управлінської діяльності керівника безпосередньо залежить від культури його спілкування, організації творчої взаємодії між працівниками та керівниками виробничих підрозділів.

Оптимально організовані публічний виступ та ділове спілкування керівника є необхідною умовою його ефективної управлінської діяльності. І, навпаки, відсутність чи низький рівень його культури управлінського спілкування негативно впливають на цю діяльність.

Голова сільської ради по суті справи класичним керівником малої групи, тобто, виконкому відповідної ради, та спікером цієї ради. Зважаючи на це гостро постає питання про уміння професійного публічного виступу керівника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: проблему публічного виступу розглядали наступні науковці: Є. В. Дейнейко який обґрунтував теоретичні аспекти ефективності публічного виступу, І. Герашенко, Є. Рибалка автори навели психологічні особливості публічного виступу для оратора, В. А. Стець проаналізував вплив культуру

спілкування керівників та її вплив ефективність публічного виступу.

Мета статті – теоретично обґрунтувати чинники які впливають на публічний виступ сільського голови у процесі реалізації його функцій та запропонувати рекомендації для виголошення успішної промови.

Виклад основного матеріалу.

Ще в давні часи вміння говорити для великого скупчення людей було однією із рис керівників, і при цьому сфера керівництва була неважливою. Тобто, це могли бути полководці, політики, громадяни які захищали своє майно в судах та навіть, а подекуди особливо, філософи. Вміння успішно застосовувати техніки ораторського мистецтва для даних людей, визначала наскільки вони будуть просуватися в своїй кар'єрі. Неодмінною специфікою керівництва було і залишається зараз – це вміння впливати на аудиторію. І кількість людей на яких треба впливати, не мала і не має значення. Для того щоб бути успішним керівником в тогочасному суспільстві потрібно було вміння переконувати людей. Так, наприклад, на думку Аристотеля Софістам був притаманний такий принцип як «досвідчені вводять в оману тих, хто не може користуватися словами» [1, с. 134]. Цей принцип

Софістів показує, що для того щоб впливати на інших треба певний рівень досвіду або підготовки.

В наш час рівень підготовки керівника повинен бути на досить високому рівні саме це зазначає Я. Журавель, також він окреслює таку проблему, як забезпечення відповідними кадрами органів місцевого самоврядування особливо це стосується голів сільських та селищних рад [4]. Це пов'язано з тим, що законодавство України не вимагає від кандидата на посаду голови сільської ради вищої, або спеціалізовано вищої освіти. Майже всі науковці, які досліджують публічний виступ стверджують, що оратор повинен мати певний рівень підготовки або освіченості, або ж природного рівня інтелектуальної розвиненості. Л. П. Новикова зазначає, що в когось з дитинства є рівень навичок, які дозволяють успішно виступати перед аудиторією, комусь ці навички доводиться розвивати в процесі навчальної діяльності [10, с. 60].

В статі 42 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначається чіткий перелік функцій які повинні виконувати сільський голова. Як бачимо, що специфіка більшості функцій по суті пов'язані з виступами як перед маленькою аудиторією так і перед жителями всієї територіальної громади. Організація роботи вимагає від голови ради повсякденно виголошувати промови, але так само і як під час аргументації так і при роз'ясненні потрібно правильно, доносити та роз'яснювати підлеглим їхні завдання, жителям – надавати консультації тощо.

Таким чином, постає питання дослідження складових частин та чинників публічного виступу, які впливають на його успішність. У своїй науковій праці «Риторика» Н.А. Колотіна зазначає важливість підготовки до публічного виступу та надає рекомендації оратору, щодо набуття майстерності публічного виступу. Також автор виділяє наступні види підготовки до публічного виступу:

- написання повного тексту промови;
- запис головних положень (тез та аргументів);
- виголошення промови експромтом.

Виступ з попередньо написаним текстом промови може здійснюватися трьома шляхами: промову читають за рукописом; промову повністю вивчають напам'ять; промову виголошують з опорою на текст.

Найбільш прийнятною є промова, яку виголошують з опорою на текст. В аудиторії створюється уявлення про вільне володіння оратором даним матеріалом. У досвідченого оратора в таких випадках є можливість під час виступу вносити зміни до промови залежно від реакції слухачів. Однак для початкуючого оратора існує небезпека перейти до читання своєї промови. Це пов'язане з хвилюванням і з думкою про те, що краще, ніж написано, навряд чи вдасться сказати.

Другий тип підготовки (запис головних положень) є оптимальним для досвідченого оратора. Текст не фіксується раз і назавжди.

Промова допускає зміни під час виступу залежно від того, як аудиторія її сприймає.

Третій тип підготовки (умовно) – це імпровізована промова. Перевагою імпровізованої промови можна вважати розвиток впевненості у собі. Якщо оратору вдалось підготувати промову за кілька хвилин і його виступ був успішним, то значення для нього подібного досвіду важко переоцінити. З іншого боку, це може призвести до того, що в подальшій діяльності оратор відмовлятиметься від ретельної підготовки й буде покладатись на натхнення [6, с. 82].

Важливо зазначити думку Т. І. Самойленко щодо етапів публічного виступу. Вона вважає, що публічний виступ ділиться на два етапи:

Перший етап – підготовка промови – включає в себе вибір теми, збір матеріалу, складання плану, виклад тез доказів, підбір цитат, написання тексту виступу. Будь-яка корисна думка, образ, враження заносяться на папір. Текст обдумується, шліфується до тих пір, поки, на думку промовця, не досягне цілісності, гармонії. Ця копітка, але необхідна робота є базисом майбутнього виступу. Підготовчий етап в риторичі називають «письмовим».

Другий етап – проголошення мови. Спираючись на підготовлений текст, оратор виголошує промову. При цьому можна або повторити написаний текст, або зімпровізувати. Можливо також комбінування цих варіантів: частина виступу побудувати на повторенні підготовленого тексту, а частина – на імпровізації [11, с. 48].

Особливо важливою виголошення автор виділяє імпровізацію і зазначає, що імпровізація – це дар досвідченого і освіченого оратора, що є особливо актуальним для голів сільських рад при виконанні частини організаційно розпорядчих функцій. Адже, лівова частка промов є несподіваними.

Не менш важливим аспектом в виступі науковці виділяють страх перед аудиторією. Згідно з опитуваннями проведеними соціологами, страх публічних виступів стоїть на другому місці після страху смерті. Таким чином, важливим пунктом у підготовці до публічного виступу безпосередньо перед самими виступом сільського голови буде висвітлення подолання страхів. У своїй статті Л. П. Новикова пропонує прийоми, які допоможуть позбавитись або зменшити його прояви. А саме такі:

- чітко визначте причину свого хвилювання;
- контроль дихання і м'язів тіла. Розслабте м'язи рук, ніг, голови (для цього позіхніть 2-3 рази, поприсідайте, і глибоко вдихніть декілька разів), і напруга почне зникати;
- завчасно ознайомтеся з приміщенням, якщо це можливо, в якому вам доведеться виступати;
- приклад з життя, жарт, прочитати цитату або афоризм по темі, допоможе зняти напругу і розрядити обстановку [11, с. 63].

Також, науковець надає поради які на її думку будуть ефективними. Вона пропонує: Перед виступом погуляйте па свіжому повітрі, подумайте про щось приємне; у день виступу намагайтеся уникати проблемних і стресових ситуацій, виснажують фізичні та розумові сили, а якщо цього зробити не вдалося – спробуйте переключитися на позитив.

Вітчизняний науковець, С. В. Шевчук також розглядає проблему подолання страху перед аудиторією та надає поради його подолання. Серед них він виділяє наступні:

По-перше, потрібно гарно підготуватися; найкраще записати усю доповідь на папері, виклавши її розмовною мовою, а потім прочитати у голос. З часом текст виступу можна прочитати ще раз – перед дзеркалом (варто зробити це двічі або тричі).

По-друге, слід уявити себе на місці слухача, оцінити свій виступ критично.

По-третє, переконайтеся, що в разі потреби ви зможете швидко зорієнтуватися, зазирнувши у записи. Нотатки варто зручно розмістити, щоб ними одразу можна було скористатися.

По-четверте, варто шукати підтримки в аудиторії. Завжди є люди, котрі усміхнуться, кивнуть чи якимось інакше схвально відреагують на ваш виступ [8, с. 82].

Не менш важливим фактором який впливає на успішність публічного виступу є фактор, так званого, зовнішнього вигляду виступаючого. В поняття зовнішнього вигляду різні науковці вкладають різні значення. Наприклад, Л. П. Новікова та В. А. Стець вкладає у поняття зовнішнього вигляду міміку, жести, тон висловлювання і манеру говорити та сам стиль одягу, В. М. Вандишев в це поняття вкладає суто зовнішній вигляд, В. П. Шейнов також схиляється до того що під зовнішнім виглядом слід вважати одяг. Зважаючи на розмаїття думок і поглядів науковців вважаємо за потрібне висвітлити з двох точок зору поняття зовнішнього вигляду.

Науковець В. А. Стець у своїй статті «Культура спілкування керівника» надає практичні поради і розшифровує різні жести, які притаманні для кожної людини та керівника в ході виступу. Отже, до таких жестів відносяться наступні:

– Вертикальна жестикуляція свідчить про авторитарну внутрішню позицію;

– Спокійні рухи рук у горизонтальній площині – показник демократичної, зваженої, нарадчої позиції;

– Руки, прикладаються до грудей, – чесний і відкритий жест;

– Руки, заведені за голову, свідчать про почуття переваги над іншими.

– Якщо доповідач не впевнений у собі, то, як правило, спирається руками на стіл, спинку стільця, трибуну, оскільки підсвідомо шукає додаткову опору.

– Руки, закладені за спину:

– Стриманість характеру, вдумливість і старанно приховане збентеження;

– Короткочасна задума або сором (якщо поза не характерна);

– Усвідомлення своєї значущості та переваги (якщо поза приймається демонстративно).

– Руки в кишенях – можливо, людина бажає приховати від інших свою невпевненість (часто – підкреслення неформальності спілкування для більш швидкого встановлення контакту).

– Рука стискається в кулак – спроба опанувати раптовим хвилюванням чи страхом, прагнення до самоствердження.

– Пошук ручки, блокнота, супроводжуваний поплескуванням по кишенях, свідчить про невпевненість, необхідності виграти час, щоб підібрати потрібний аргумент або прийняти рішення.

– Співрозмовник стискає край піджака, гудзик, іншу руку – боязнь, сором, породжують впертість і бажання самоствердитися в складній, неприємній ситуації.

– У положенні стоячи :

– Вага тіла рівномірно розподілена на обидві ноги – врівноваженість, спокій, твердість;

– Вага тіла перенесена на одну ногу – уважність, невимушеність, гнучкість у поведінці;

– Часта зміна опорної ноги – недолік твердості і дисциплінованості, волі до подолання труднощів, боязкість;

– Людина стоїть, час від часу піднімаючись на носки, – агресивна позиція, зарозумілість;

– Широко розставлені ноги – потреба в самоствердженні, завищена самооцінка, приховане почуття неповноцінності;

– Шкарпетки ніг помітно повернені назовні, спина прогнута в попереку, живіт випнутий – зарозумілість, самовдоволення, марнославство;

– Шкарпетки ніг повернені всередину – деяка слабкість духу [7, с. 63].

В. М. Вандишев розкриває особливості зовнішнього вигляду керівника. Таким чином Зовнішній вигляд оратора — це те, що впадає у вічі слухачам відразу, як тільки він постає перед ними. Зовнішні дані оратора якщо і не завжди допоможуть, бодай не повинні зашкодити. Важко вимагати від кожного оратора довершеної статури. Постаючи перед аудиторією, ви повинні бути впевнені, що ваш зовнішній вигляд відповідає вимогам слухачів і обстановці. Але неохайність і недбалість в одязі можуть зашкодити. Зачіска має бути в порядку, руки і нігті – чисті, взуття – начищене, сукня чи костюм – випрасувані [1, с. 190].

Відзначаючи специфіку роботи сільського голови яка полягає в повсякденній комунікації з досить великою кількістю населення територіальної громади потрібно зазначити, що він повинен чітко сформувати стиль свого одягу, жестів, міміки та поведінки для щоденного сприйняття жителями громади повсякденно. Цей стиль в залежності від ситуації, також, може незначною мірою корегуватися під кожний конкретний виступ.

Вміння успішно виступати при виконанні даних видів робіт для сільського голови є надзвичайно важливим елементом взаємодії з об'єктами взаємодії на різних публічних виступах присвяченим різним темам. С. В. Дейнеко у своїй статті «теоретичні аспекти ефективності публічного виступу» зазначає, що перших 11 секунд виступу достатньо, щоб слухачі оцінили, чи промовець приємний, компетентний і чи заслуговує на довіру [3, с. 13]. Н. М. Колісніченко вказує на те, що враження аудиторії складаються: на 7 % – слова, на 38 % – тон голосу та інтонація, 55 % – мова тіла (постава, міміка, погляд, жести) і зовнішній вигляд виступаючого. Отже, поведінка під час публічного

виступу є важливим чинником впливу на аудиторію так само як і важливість підготовки до публічного виступу сільського голови особливо актуальна бо від підготовки залежить поведінка при виголошенні [5, с. 106].

Висновки. З вище сказаного слідує, що вміння правильно і грамотно виступати перед аудиторією незалежно від її складу і чисельності вимагає від сільського голови великих зусиль. Зусилля потрібні для того, щоб підготуватися до виступу, як теоретично, тобто підібрати інформацію, так і психологічно – подолати свій підсвідомий страх, так само потрібно відповідно одягнутися та опанувати або оперувати своїми жестами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2006. – 264 с. 188
2. Геращенко І., Рибалка Є., психологія публічного виступу // Режим доступу: <http://bulletin.uabs.edu.ua>.
3. Дейнеко С. В. Теоретичні аспекти ефективності публічного виступу // Механізм регулювання економіки. – 2010, № 4 – С. 12–14
4. Журавель Я. М. Особливості правового закріплення вимог до кандидатів на посаду сільського голови // Режим доступу: <http://bulletin.uabs.edu.ua>.
5. Колісніченко Н. М. Медіанавчання суб'єктів політичної діяльності: світовий досвід та уроки для України / Н. М. Колісніченко // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв: Вид. ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – Т. 125. – Вип. 112. Державне управління. – С. 106–111.
6. Колотилова Н. А. Риторика 2007 р.
7. Стець В. А. Культура спілкування керівника // Секретарь-реферет : 2008, № 5. – С. 62–67.
8. Шевчук С. В. Ділове мовлення: Модульний курс: Підручник. – К.: Арій, 2012 – с. 243.
9. Яриш О. Н., Сєрьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підручник. – Харків: Вид-во Національного ун-ту внутр. справ, 2002 – с. 292.
10. Новикова Л. П. Ораторское искусство в публичном выступлении // Секретарь-реферет : 2012, № 1. – С. 59–65.
11. Самойленко Т. В. Публичная речь // Секретарь-реферет : 2005, № 1. – С. 48–49.

Рецензенти: Кальниш Ю. Г. – д.держ.упр., ст. науковий співробітник;
Коваль Г. В. – к.політ.н., доцент.;

© Барішніков С. В., 2013

Дата надходження статті до редколегії 13.12.2013 р.

БАРИШНИКОВ Сергій Валерійович – магістрант Інституту державного управління Чорноморського державного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

Коло наукових інтересів: лідерство в державному управлінні, публічний виступ та його роль у формуванні політичного лідерства.